

OpenSciLab.org

Наукова платформа
Open Science Laboratory

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА: МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ

Chumakov V.I. Коростіянець Т.П.
Deák József Костяхин А.Е.
Irtegova A.O. Кравченко В.М.
Prihodchenko V.O. Кравченко С.Ю.
Zhukovska A.O. Кучера М.О.
Аверчев Олександр Летута М.М.
Алієва Лейла Юсіф Лизогубова А.А.
Андрусишин Т.Б. Лисевич А.А.
Апурін М.А. Лисенко Н.В.
Аюбова Е.М. Макаренко В.О.
Бабіна В.О. Максименко М.М.
Бажан С.П. Маланчук М.С.
Байдюк Л.М. Маньківський Ю.В.
Батрак О.А. Марценюк М.О.
Безрукова А.Р. Маршалкович С.М.
Бессонова А.В. Маслова К.І.
Беца А.С. Миронченко С.І.
Бірченко В.В. Накашидзе І.С.
Бойко Т.Ю. Омельченко А.В.
Боліла С.Ю. Орленко Н.А.
Боруцька М.В. Остапчук Марія
Борцова Ю.О. Осташова Я.В.
Бочарова О.О. Остряніна І.Л.
Верескун М.В. Павленко В.В.
Вітер О.М. Петрова Н.Е.
Власюк В.В. Пінчук Т.А.
Волчок В.А. Повхан І.Ф.
Гарбар Т.А. Поддубная О.В.
Голей Ю.М. Приступа Я.В.
Гомянина Е.А. Прокопов В.М.
Гордеев Д.С. Ржецкая Т.А.
Гуазаа Л.В. Рябоконь В.О.
Даценко Л.М. Савчин В.М.
Демченко В.М. Сенчина Н.П.
Джуринський П.Б. Серый А.И.
Димова Г.О. Соляр В.В.
Дігтяр Наталія Стародубцева Е.А.
Дрозд О.В. Стороженко В.А.
Дятленко Т.І. Терещук М.О.
Дячук І.П. Толмачова М.В.
Жариков А.П. Труба О.О.
Зайченко Н.І. Трускавецька І.Я.
Ізмайлова Н.В. Фуніков А.В.
Катрич Е.О. Чебручан М.Р.
Кахович О.О. Чепурко І.О.
Климович К.П. Чугунов С.В.
Клопотюк М.С. Шестерик О.В.
Ковальчук Е.В. Шиш Г.Ю.
Коломієць С.М. Шулюк Н.І.
Королева Е.А. Юрко А.В.
Юрченко В.В.

та інші*

Матеріали
XI Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Київ, 11 грудня 2020 р.)

КИЇВ 2020

Наукова платформа

Open Science Laboratory

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА: МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ

Матеріали

**XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Київ, 11 грудня 2020 року)**

Самостійне електронне текстове
наукове періодичне видання комбінованого використання

** на обкладинці вказано перших авторів кожної доповіді*

КИЇВ 2020

Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 11 грудня 2020 р.). Київ, 2020. 697 с.

Збірник містить матеріали (тези доповідей) XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути», у яких висвітлено актуальні питання сучасної науки, освіти та виробництва.

Видання призначене для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та практикуючих спеціалістів різних напрямів.

XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва»
(м. Київ, 11 грудня 2020 р.)

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:

м. Київ, Україна

E-mail: conference@openscilab.org
www.openscilab.org

Наукові праці згруповані за напрямками роботи конференції та наведені в алфавітному порядку.

Для зручності, беручи до уваги, що видання є електронним, нумерація та загальна кількість сторінок наведені з врахуванням обкладинки.

Збірник на постійній сторінці конференції: <https://openscilab.org/?p=1893>

*Матеріали (тези доповідей) друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за якість та зміст публікацій несе автор.*

НАЦІОНАЛЬНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ: ДІАЛЕКТИКА КОНЦЕПЦІЙ

Соляр Вікторія Василівна

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економічної теорії,

фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С.Сковороди

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2093-6303>

Закономірності розвитку сучасних економічних відносин свідчать про формування глобального економічного простору, на якому діють загальні для всіх «правила гри», а тому в боротьбі за частку в кінцевому світовому доході буде перемагати найбільш конкурентоздатна національна економіка. В умовах конкуренції, що загострюється у глобальному економічному просторі, все більше виникає необхідність не тільки системної розробки цілісної концепції конкурентоспроможності національної економіки на основі аналізу об'єктивних економічних закономірностей, але і виявлення чинників та стратегій формування конкурентних переваг національної економіки [1].

Вихідним в концептуальному плані поняттям є «конкуренція», оскільки, по-перше, вона є основною ланкою у функціонуванні ринкової економіки та, по-друге, соціально-економічний розвиток суспільства можливий тільки при вирішенні проблеми забезпечення конкурентних позицій країни в світовому господарстві.

Класичне трактування суперництва країн належить Д. Рікардо, що розвинув ідею А. Сміта про абсолютну перевагу і створив концепцію порівняльної переваги. Дж. С. Мілль зазначав, що конкуренція сама по собі є законом, який встановлює правила регулювання ринкових параметрів заробітної плати, цін та ренти. У класичній моделі, названій на честь її автора «хрест Маршалла», розглянуто процес встановлення рівноваги на ринку за

допомогою досконалої конкуренції і дії законів граничної корисності [2], пізніше Й. Шумпетером було відзначено, що «модель досконалої конкуренції пояснювала тільки один вид конкуренції - ціновий, актуальність якого втрачається при створенні нових товарів, технологій та ін.» [3]. Це створило передумови для подальшого розгляду категорії «конкуренція». Так, М. Вебер визначив конкуренцію як «мирні спроби встановлення контролю над можливостями та перевагами, які також бажані іншим» [4]. У такій інтерпретації метою конкурентної боротьби є не володіння будь-якими можливими перевагами, а контроль над ними.

Прагнення до створення умов, що найбільш сприяють веденню бізнесу, призвело до того, що конкурентоспроможність стала розглядатися як ключова складова розвитку економіки країни і створення національних стратегій розвитку країн в умовах глобалізації. Саме національна конкурентоспроможність визначає успіх в конкретних галузях виробництва і те місце, яке країна займає в системі світового господарства.

Вважається, що вперше завдання підвищення конкурентоспроможності національної економіки було сформульоване в Японії, яка прагла подолати руйнівні наслідки Другої світової війни. Пізніше, коли успіхи японської економіки стали очевидні, в США, як відповідь на економічний виклик національній безпеці, в 1985 році була створена Комісія з питань конкурентоспроможності при Президентові США, а в 1986 р - Рада з політики конкурентоспроможності. Це, в свою чергу, змусило країни Європи не тільки прискорити процес регіональної інтеграції, а й зайнятися розробкою проблем конкурентоспроможності на наднаціональному рівні.

Так, у Франції конкурентоспроможність стала темою для політичних і наукових дискусій ще наприкінці 70-х рр. XX ст., коли економіка країни почала функціонувати гірше своїх європейських сусідів, поступаючись їм високими темпами інфляції і витратами виробництва, а також дефіцитом торгового балансу. Великобританія стала однією з перших країн, що почали проводити

аналіз конкурентоспроможності національної економіки, основні результати цього аналізу містяться в «Білій книзі», а головний чинник конкурентоспроможності для уряду Великобританії виділений в назві доповіді: «До побудови заснованої на знаннях економіки».

Поняття «конкурентоспроможності економіки» було введено в науковий обіг професором Гарвардської школи бізнесу М. Портером в його монографії «Конкурентні переваги націй» (1990 р.). М. Портер визначав конкурентоспроможність країни як «... продуктивність використання ресурсів, що виражається у віддачі від одиниці праці або капіталу [5].

Парадигма конкурентоспроможності, що була створена М. Портером, ґрунтується на визначенні основних факторів конкурентоспроможності, а саме відмінності в культурі, інфраструктурі, способі господарюванні та ін. Переваги на міжнародному ринку забезпечують такі чинники, як кваліфікована робоча сила або інфраструктура, умови попиту, наявність або відсутність в країні суміжних галузей, конкурентоспроможних на міжнародному ринку, умови конкуренції на внутрішньому ринку, що визначають процес виробництва і управління фірм [5].

Кількісно рівень економічної конкурентоспроможності країни може бути визначений її часткою на світовому ринку (світового доходу), що залежить від обсягів національного експорту і внутрішнього споживання [6]. Серед факторів, що формують конкурентоспроможність країни, називають девальвацію національної валюти (при падінні курсу національної валюти продукція даної країни може бути запропонована за нижчими цінами або при збереженні колишніх цін, що дозволяє отримати більший прибуток в національній валюті). Існує думка, що конкурентоспроможність країни може бути досягнута і на базі нетехнологічних переваг завдяки низькій вартості чинників виробництва і низькому рівню життя населення [6].

Отже, концепція національної конкурентоспроможності не нова. Так Е. Райнерт стверджує, що саме з цієї точки зору потрібно розглядати такі

поняття як «багатство нації», «правильна торгівля» (експорт промислових товарів і імпорт сировини), «продуктивна сила»[6].

Теорії і концепції конкурентоспроможності численні і представлені в різних напрямках і школах. Основні принципи теорії конкурентоспроможності знайшли своє відображення в американській, скандинавській та англійській наукових школах. Головні відмінності існуючих поглядів можна звести до такого: 1) теоретичні витоки досліджень; 2) чи визнається «конкурентоспроможність країни» як самостійне теоретичне поняття; 3) як визначаються можливості державного регулювання щодо досягнення більшої конкурентоспроможності.

В останні роки конкурентоспроможність стала досить обговорюваною концепцією. Конкуренція, що посилюється на світових ринках, нестабільна фінансово-економічна ситуація в глобальному середовищі підштовхують держави до пошуку шляхів стабільного економічного розвитку з використанням наявних конкурентних переваг, а також до розробки і реалізації заходів і механізмів залучення іноземних інвестицій і технологій з метою модернізації виробництва і випуску більш конкурентоспроможної продукції.

Актуальність міжнародної конкурентоспроможності для країн визначає необхідність дослідження сучасних наукових уявлень про сутність даного поняття. Концепція конкурентоспроможності використовується у відношенні товару, підприємства, галузі, регіону, країни. Ряд авторів стверджують, що універсального поняття конкурентоспроможності не може бути, оскільки його необхідно інтерпретувати стосовно об'єкту дослідження - товару, послуги, фірми, галузі, країни. В теорії поняття конкурентоспроможності товару, підприємства, галузі досить визначені і загальновідомі (рис. 1).

Що стосується конкурентоспроможності національної економіки (або як часто вживають термін міжнародна конкурентоспроможність економіки), то це багаторівневе поняття, яке не має єдиного загальновизнаного визначення не

лише у вітчизняній, а й зарубіжній науці. Слід констатувати досить широкі розбіжності в поглядах на сутність і природу конкурентоспроможності країни.

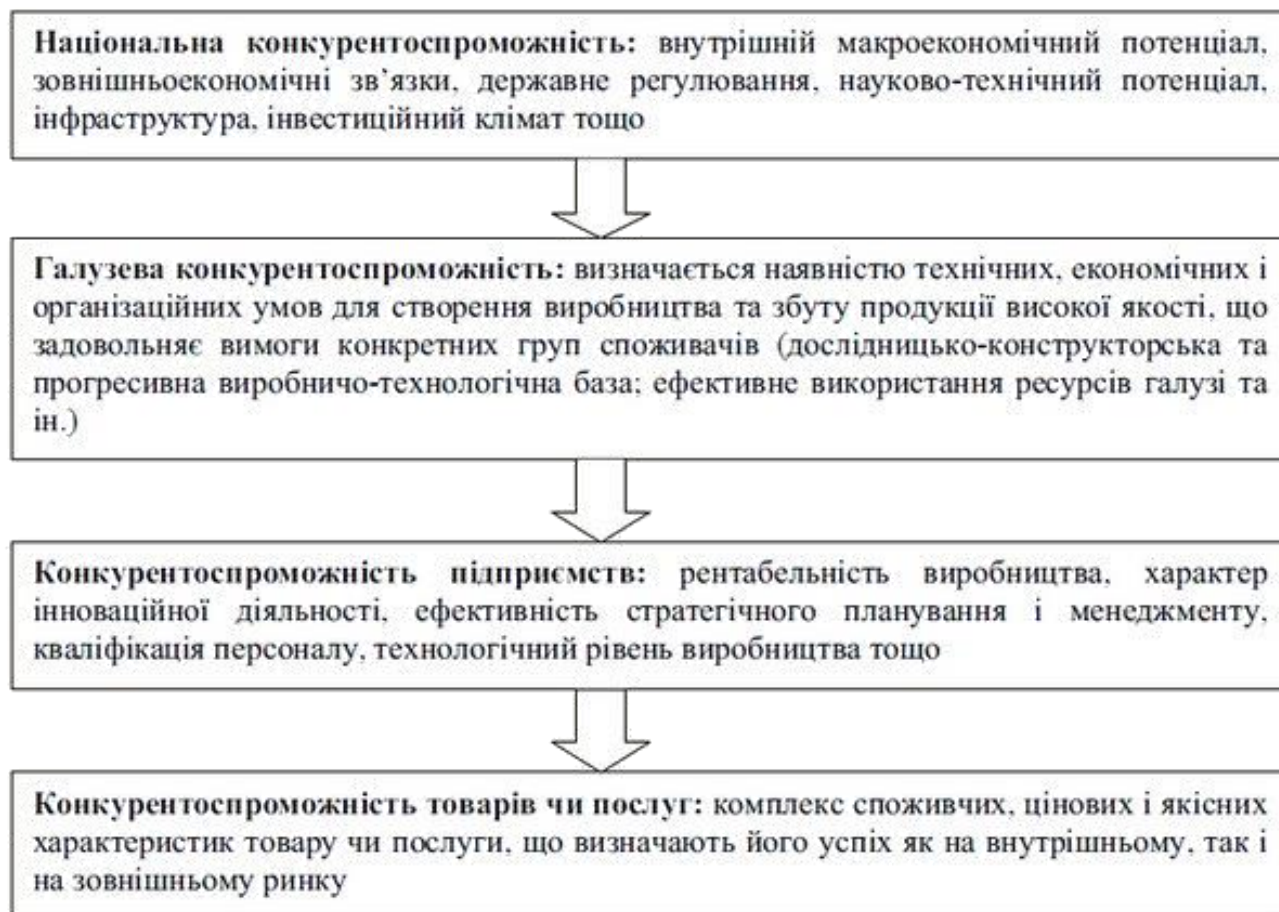

Рис. 1. Рівні конкурентоспроможності економіки [7]

У загальному підході національна конкурентоспроможність країни визначається як концентроване вираження економічних, науково-технічних, виробничих, організаційно-управлінських, маркетингових та інших можливостей, що реалізуються в товарах і послугах, успішно протистоять конкуруючим з ними закордонним товарам і послугам як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Сучасні дослідження концепції конкурентоспроможності національної економіки визнають державу, науково-дослідні інститути і транснаціональні компанії досліджуваної країни як основні інституційні чинники, що впливають на конкурентоспроможність національної економіки держави на

макроекономічному рівні. Згідно з визначенням Міжнародного інституту менеджменту конкурентоспроможність національної економіки - «сфера економічних знань (факти і політика), що формують здатність країни створювати і підтримувати умови забезпечення створення додаткової вартості з боку підприємств і більш високий рівень добробуту населення» [8]. Звісно ж, що конкурентоспроможність національної економіки включає не тільки безпосередньо конкурентоспроможність національного господарства, але і конкурентоспроможність державного апарату, а також конкурентоспроможність суспільства в цілому.

З урахуванням цих підходів більш чітко і предметне поняття конкурентоспроможності можна сформулювати наступним чином. Міжнародна конкурентоспроможність країни - це обумовлене міжнародним поділом праці, а також національними факторами виробництва і умовами реальне її положення на світових ринках, здатність товарів і послуг країни забезпечити ефективну конкуренцію на цих ринках товарів і послуг інших країн.

Нобелівський лауреат Л. Клейн як основну відмітну рису конкурентоспроможної економіки відзначає наявність стійких темпів економічного зростання в 3-4% на рік, що має забезпечувати неухильне підвищення рівня життя [9]. Звісно ж, що для окремих країн, перш за все зі стратегією наздоганяючого розвитку, такі темпи економічного зростання є спірними. Так, для Китаю такі темпи повинні складати за оцінками експертів не менше 7% на рік, для того, щоб за однакових умов рівень життя в цій країні відповідав аналогічним показникам найбільш розвинених держав світу.

Існуючі концепції дозволяють стверджувати, що визначення конкурентоспроможності має досить широкі рамки охоплення, включає ряд аспектів не тільки власне економічної політики, а й питання соціального та екологічного розвитку країни.

На основі розглянутих визначень сутності національної конкурентоспроможності країни означимо істотні характеристики даної концепції.

По-перше, національна конкурентоспроможність країни - об'єктивний процес, що відображає безперервність і динамічність розвитку економічної системи. Конкурентоспроможність вимагає постійного моніторингу і підтримки на відповідному рівні шляхом розробки і впровадження коригувальних впливів в рамках державної політики, стратегії компаній і т.д.

По-друге, конкурентоспроможність країни безпосередньо залежить від рівня конкурентоспроможності вітчизняних компаній і вироблених ними товарів, затребуваних як на міжнародному, так і національному ринках. Більш того, ефективність виробництва, розподілу і реалізації товарів включає як здатність економічних інститутів формувати сприятливі умови, такі можливості фірм і галузей скористатися цими умовами для створення і утримання конкурентних переваг.

По-третє, міжнародна конкурентоспроможність економіки в рамках економічної політики розглядається як центральна проблема і найважливіший інструмент підвищення рівня життя і поліпшення суспільного добробуту. Кінцева мета підвищення міжнародної конкурентоспроможності для населення країни - високий рівень соціального розвитку і стійкі темпи економічного зростання в довгостроковій перспективі, підтримка соціально-політичної і правової стабільності суспільства.

По-четверте, сучасні концепції та стратегії підвищення конкурентоспроможності національної економіки будуються на базі інноваційної спроможності країни, її розвиненого науково-технічного потенціалу, продуктивності використання ресурсів, що виражається у вартості віддачі від одиниці праці або капіталу. При цьому країна здатна збільшувати (або зберігати наявну) ринкову частку за тими товарними категоріями, що визначають її міжнародну спеціалізацію, а також формувати нові ніші на

світовому ринку високотехнологічних товарів. Зазначені характеристики необхідно розглядати у взаємозв'язку і динаміці.

Список використаних джерел

1. Пріоритетні напрями розвитку національної економіки України в контексті глобалізаційних викликів: монографія. – ХНПУ імені Г. С. Сковороди; за заг. ред. І.Ф. Прокопенка – Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2018. – 196 с.
2. Alfred Marshall, Principles of Economics (8th ed.) (1890). URL: <https://archive.org/details/principlesofecon00mars/page/n7/mode/2up>
3. Schumpeter, J.A., 1934 (2008), The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle, New Brunswick (U.S.A) and London (U.K.): Transaction Publishers. 255p.
4. Weber, M. Economy and Society. Vol. I. Berkeley: University of California Press, 1978. – P. 38.
5. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. New York : Free Press, 1990.
6. Reinert, Erik S. Evolutionary Economics, Classical Development Economics, and the History of Economic Policy: A Plea for Theorizing by Inclusion., Tallinn University of Technology, Estonia and Norwegian Institute of Strategic Studies (NORISS), Oslo, Norway. January 2006.
7. Подлепіна П.О. Конкуренентоспроможність як чинник підвищення ефективності функціонування готельних підприємств // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. - 2013. - №1042. - С.128-131.
8. KOF Index of Globalization 2019 [Електронний ресурс]. URL: <http://globalization.kof.ethz.ch/>.
9. Klein, L. R. (1992c). Some tendencies in modern econometrics. Indian Economic Review, 27, 5–14.

Самостійне електронне текстове
наукове періодичне видання комбінованого використання

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ВИРОБНИЦТВА: МІЖГАЛУЗЕВІ ДИСПУТИ

Матеріали
XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Київ, 11 грудня 2020 р.)

XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва»
(м. Київ, 11 грудня 2020 р.)

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:

м. Київ, Україна

E-mail: conference@openscilab.org

www.openscilab.org

ISSN 2708-1257

9 772708 125002

11